

O KOMANDAMA I KOMANDNIM MESTIMA

Pod snažnim uticajem savremene ratne tehnike znatno je revolucionisana fizionomija oružane borbe. Međutim, u domenu komandovanja, teorija i praksa pogotovo, još zaostaju iza tehničkih dostignuća i karaktera borbenih dejstava. Bez obzira na izmenjen karakter dejstava, komandovanje se manje-više i dalje zasniva na koncepciji klasične organizacije i rada komandi, uz izvesno poboljšanje njihove materijalno-tehničke opremljenosti. Stoga je neophodno da se u radu komandi i za njihovu organizaciju nađu nova i adekvatnija rešenja, posebno ona koja će odgovarati procesu borbe. U vezi s tim potrebno je da se potpunije rasvetle neki aspekti komandovanja kao što su: broj, uloga i raspored komandnih mesta, struktura komande i funkcija njenih elemenata, taktička osposobljenost komandi (pokretljivost, otpornost, zaštita i dr.), karakter rada komandi u savremenim borbenim dejstvima i sl., pre svega na nivou taktičkih pešadijskih jedinica, a naročito pešadijske (brdske) brigade.

BROJ I ULOGA KOMANDNIH MESTA

Fizionomija savremenih borbenih dejstava imperativno nalaže, a primena novih tehničkih sredstava (komandnoštabna vozila, savremena sredstva veze, kriptografska tehnika i dr.) omogućava značajne promene u organizaciji komandovanja, naročito u domenu taktičkih jedinica. Ove promene su neophodne, pre svega one koje se odnose na broj, ulogu i raspored komandnih mesta. Još se u pešadijskoj (brdskoj, planinskoj) brigadi primenjuje klasična organizacija komandovanja sa tri komandna mesta — osnovnim, rezervnim i pozadinskim. Međutim, opravdana je pretpostavka da komanda pešadijske (brdske, planinske) brigade, za razliku od viših komandi, u danonoćnim, izrazito pokretnim borbenim dejstvima i, u vezi s tim, čestim premeštanjem komandnih mesta, neće moći da na konvencionalan način organizuje i efikasno izvršava zadatke komandovanja.

Velike mogućnosti ratne tehnike, posebno mogućnosti protivnika da dejstvom raketno-nuklearnih i drugih borbenih sredstava

znatno oslabi ili parališe komandovanje jedinicama, nameće neodložne zahteve da se obezbedi njihovo trajno i efikasno delovanje u procesu složenih borbenih dejstava. Takvi zahtevi mogu biti realizovani i pri nominalnom sastavu komande, ali pod uslovom da je opremljena savremenijom tehnikom i da se rasporedi u borbi na dva dela: operativni — na KM, i pozadinski — na PKM koji će, biti sposobni da preuzmu i ulogu drugog, tj. da svaki od njih može da primi komandovanje jedinicom. Jer, kao što je opravdano (što je našim pravilima i predviđeno) da PKM u slučaju potrebe preuzme ulogu KM, tako bi trebalo računati, mada znatno ređe, i na obrnut slučaj, tj. da KM preuzme privremeno ulogu PKM. Po mom mišljenju, ovo poslednje se ne bi smelo isključiti zbog mogućnosti dejstva nuklearno-hemijskih i drugih sredstava masovnog uništenja, avijacije, diverzanata i dr. čiji će ciljevi vrlo često, ili čak normalno, biti elementi poretka u dubini rasporeda taktičkih jedinica. U svakom slučaju, osnovno je da takvo međusobno preuzimanje uloga između KM i PKM bazira na odgovarajućem rasporedu organa komande, sistemu veza i dr.

Veliki tempo i dinamičan razvoj borbenih dejstava zahtevaju od komandi da neprekidno prate borbeni poredak svojih jedinica. U našim uslovima prosečan dnevni tempo borbenih dejstava iznosiće 20—25 km pa i više. Da bi komanda pešadijske (brdske, planinske) brigade imala uvid u razvoj situacije i da bi mogla permanentno ispoljavati uticaj na dejstvo potčinjenih i podržavajućih jedinica, ne može zaostajati iza borbenog poretka jedinica više od 5—6 km. Pri takvom tempu dejstva KM će se češće premeštati — u toku dana — verovatno najmanje 4—5 pa i više puta. Ovim će rad komandi u procesu borbe biti znatno otežan. Normalno je pretpostaviti da bi svako premeštanje KM (svijanje, pokret i razvoj u novom rejonu), zavisno od karaktera zemljišta, uslova vremena, dejstva neprijatelja, načina prevoženja komande i dr. trajalo prosečno do jednog časa, a to znači ukupno u toku dana 4—5 časova. Iz prednjeg proizilazi da bi KM jedinice u toku dana bilo razvijeno najviše 18—20 časova, što prosečno iznosi po 4—5 časova boravka na jednom mestu. Pri tome treba imati u vidu da KM (PKM) može vrlo brzo otkriti neprijatelj, a potom za relativno kratko vreme (30—60 minuta) izložiti dejstvu „N” projektila, avijacije ili drugih sredstava. Radi ovoga će vreme njegovog zadržavanja u tim rejonima često biti još kraće. Ovo će se, istovremeno, negativno odraziti i na mogućnost utvrđivanja i zaštite KM. Stoga je celishodnije da se komanda brigade (KM), kada je ugrožena, premešta u skokovima, na pravcu razvoja narednog KM, nego da se u takvim manje-više kritičnim okolnostima premešta na RKM. Jer, usled zaostajanja iza borbenog poretka i što će i RKM biti brzo otkriveno, komanda će se u svakom slučaju na njemu zadržati, verovatno ne više od jednog do dva časa. Ovo je opravdano i zbog toga što komanda, ako ima komandno-štabna vozila (sposobna za održavanje veze u pokretu) ima i mogućnost da efikasno utiče na potčinjene jedinice i održava sigurnu vezu sa pretpostavljenim. Sve joj ovo omogućuje da se tokom premeštanja, ne napuštajući vozila, manje ili više zadržava i razvija u pojedinim rejonima i da se, pri tome, radi zaštite i efi-

kasnosti delovanja, prilagodava uslovima zemljišta i razvoju situacije. Ovako je neuporedivo bolje raditi nego da se obrazuje RKM sa klasičnom ulogom. Skokovi premeštanja i vreme zadržavanja KM na pojedinim tačkama neće se moći unapred predvideti, a često neće ni biti potrebe za to, jer će se odluka moći donositi za svaku konkretnu situaciju.

Inače, ako bi u toku razvoja borbenih dejstava nastupila potreba da KM, pored ionako čestog premeštanja, prede makar samo jednom do dva puta u toku dana i na RKM, komanda jedinice nalazila bi se više u pokretu nego razvijena na KM. Prosečan boravak na KM u jednom rejonu bio bi još više skraććen — znači manje od 4—5 časova.

Uloga i značaj RKM u taktičkim jedinicama (kakvo se predviđa borbenim pravilima) nosi pečat klasičnih uslova ratovanja. Klasična statičnost komandnih mesta (ređe i sporije premeštanje) i znatno umanjena opasnost od dejstva neprijatelja dopuštale su da komandant jedinice, po potrebi, komanduje RKM. Pa i u takvim okolnostima, organizacija RKM je ostala uglavnom na nivou teornih pretpostavki. Iskustva sa taktičkih (zajedničkih) vežbi KŠRI na zemljištu i sl. govore o tome da RKM formalno funkcira — uvek se određuje, a nikad se ne primenjuje. Njegova funkcija se potpuno ignoriše. Pri tome se u dinamici boja ne stvaraju borbene situacije (a teško se mogu i dočarati) koje bi nametnule potrebu premeštanja osnovnog komandnog mesta na rezervno. Znatno poboljšanje tehničke opreme komandi (komandno-štabna vozila sa ugrađenim sredstvima veze itd.) omogućuje, pored ostalog, bolji manevar, veću zaštitu i permanentno praćenje borbenog poretka. U vezi s tim povećava se postojanost i trajnost komandovanja u mestu i pokretu, usled čega RKM gubi svoju klasičnu ulogu, te može biti izostavljeno u sistemu komandovanja u borbi.

Ipak, ne bi trebalo isključiti mogućnost da će u povoljnim okolnostima (relativno duži pripremni period, kad se jedinica nalazi u drugom ešelonu i sl.) biti taktičko opravdano organizovati RKM u pešadijskoj (brdskoj, planinskoj) brigadi i to uglavnom u početnom rasporedu snaga. Međutim, baš u tom periodu KM je bolje zaštićeno i fortifikacijski uređeno, provodi se „radio-ćutanje” itd., što doprinosi njegovoj otpornosti i trajnosti funkcije. U tom slučaju je dovoljno da se predvidi samo rejon za RKM.

Iz prednjeg proizilazi zaključak da savremena komanda može organizovati KM i voditi borbena dejstva samo ako postoji koheziono jedinstvo njenih elemenata i trajnost delovanja u borbi.

U brdskim (planinskim) jedinicama, s obzirom na uslove zemljišta i nešto sporiji tempo borbenih dejstava, pružaju se povoljniji uslovi za razmeštaj, zaklanjanje i bezbednost komandnih mesta. Stoga će i u tim jedinicama najčešće biti normalno da se u početnom rasporedu snaga predvidi samo rejon eventualnog razvoja RKM, a u toku borbe da se ono razvija po potrebi.

Potreba permanentnog i, nadalje, efikasnog uticaja komandi na tok i razvoj borbenih dejstava, ukazuje na činjenicu da će one biti maksimalno angažovane i stalno izložene visokom stepenu psiho-fizičkog naprezanja. Zbog toga je neophodno da organi komandi, po sastavu i strukturi, budu adekvatni naporima koje im nameću borbena dejstva. Neophodno je, u vezi s tim, da komande raspoložu odgovarajućim brojnim sastavom koji će im na osnovu većih mogućnosti za naizmjeničan rad i odmor omogućiti neprekidno komandovanje.

Jasno je što organizacija i metod rada komande, kao i stepen njene tehničke opremljenosti (sredstva za mehanizaciju i automatizaciju rada i dr.), u najvećoj meri opredeljuju njenu veličinu i strukturu. Polazeći od pretpostavke da komanda pešadijske (brdske, planinske) brigade organizuje dva, umesto tri komandna mesta sa ulogom međusobne zamenljivosti, može se, prema funkciji pojedinih organa, konstatovati da nominalni sastav ove komande, uz izvesno pojačanje nekih organa i modifikaciju rasporeda, može odgovoriti zahtevima savremenog komandovanja. Inače, odvajanje starešina komande za RKM išlo bi na uštrb efikasnosti funkcionisanja odgovarajućih organa na KM i PKM. Međutim, videli smo da je sa aspekta sposobnosti komande važnije da ova dva dela budu kadrovski i tehnički osamostaljena, nego da se ti kadrovi i sredstva razvlače još i za improvizaciju RKM, čija uloga u savremenim uslovima nije naglašena. S druge strane, pošto je na osnovu dosadašnjeg iskustva izvesno da nominalni sastav komande omogućuje, uglavnom, kompleksnu organizaciju KM i RKM, ne bi bilo opravdano da se komanda brojno povećava samo radi kakve-takve organizacije RKM.

Pored ovoga (s obzirom na moguće gubitke starešina) normalno je očekivati da komande taktičkih jedinica najčešće neće biti popunjene kadrovima, jer će se popuna u ratu relativno sporo rešavati. S obzirom na to što komande neće biti popunjene odgovarajućim starešinama, biće značajnije da se postojećim kadrom obezbedi funkcija KM i RKM, pa se i zbog toga RKM najčešće ne bi moglo organizovati. Uostalom, i kad su kompletnog sastava, ove komande mogu za RKM izdvojiti maksimum 3—4 starešine (obično one sa pomoćnih dužnosti). Recimo u pešadijskoj brigadi može se izdvojiti referent za operativne poslove, artiljerac i organ za MPV, a samo izuzetno i neki drugi organ čije odvajanje sa KM, odnosno PKM, nema nikakvo opravdanje. Ovo još određenije ukazuje na neodrživost klasične organizacije komandovanja. Povećan obim i složenost zadataka u oblasti komandovanja i pri njegovoj modernizaciji sa dva komandna mesta očigledno upozoravaju da komanda klasične strukture ne može da efikasno rešava sve probleme komandovanja. Stoga se u dinamičnom i intenzivnom procesu komandovanja na ovom nivou, pre svega u toku borbenih dejstava, nameću drukčija rešenja u odnosu na raniji sastav i raspored organa komandi. Naime, narasli problemi borbene gotovosti jedinica pretpostavljaju adekvatno jačanje operativne, operativno-pozadinske i

tehničke funkcije komande, da bi se obezbedila njena savremena namena i trajnost komandovanja jedinicama. Jer, zahtev za samostalnošću i zamenljivošću KM i PKM nalažu, da se KM i kadrovski obezbede, tj. da predstavnici štaba i pozadine budu u toku borbe recipročno raspoređeni na oba komandna mesta. Dakle, jedan od značajnijih uslova za efikasno delovanje komande jeste kompleksnost i u izvesnom smislu univerzalnost njenog osnovnog i pozadinskog komandnog mesta. Radi toga bi bilo celishodno da se sadašnja struktura i konvencionalni raspored komande modifikira u neophodnoj meri.

Pravilsko načelo prema kome PKM treba da preuzme ulogu KM, ne može na bazi sadašnje formacije komande biti materijalizovano, jer se na njemu ne predviđa prisustvo odgovarajućih organa operativne grupe koji bi predstavljali stručno jezgro, sposobno da u složenim okolnostima primi ulogu štaba. Stoga, radi osposobljavanja PKM za tu ulogu, na njemu treba da se, početkom borbenih dejstava nalaze predstavnici operativnog dela komande, jer postojeći sastav pozadinskog dela ne može obezbediti uspešan rad KM.

Referenti službi, s obzirom na specijalnost, konkretne zadatke i angažovanost u bazi ili na PKM, ne mogu biti uključeni u operativno-štapski rad na KM. Međutim, organi štaba (eventualno i nekih rodova) sa posebnom ulogom na PKM, imaju mogućnosti da stalno budu u toku zbivanja na frontu i da u slučaju potrebe rade zajedno sa pomoćnikom komandanta za pozadinu i to kao operativni deo komande — KM. U taj sastav, pored jednog do dva oficira štaba, mogu eventualno ući i predstavnici rodova (artiljerac, u pbr i referent ABHO) na čelu sa pomoćnikom za operativne poslove. Na PKM se raspoređuju, (uključuju) i drugi organi (organizacijsko-mobilizacijski, personalni, deo političkog organa) koji mogu biti angažovani kao organi štaba pri preuzimanju uloge KM. Uostalom, celishodnije je da se na PKM nalaze i svi oni organi koji su po konvencionalnim gledištima predviđeni za RKM. Na RKM mogu se nalaziti i druge starešine komande. Tek takvim prisustvom organa štaba, rodova i ostalih na PKM znatno se udovoljava zahtevu da ono bude sposobno da privremeno preuzme ulogu KM.

Da bi KM bilo sposobno za komandovanje i pozadinom, u njegov sastav moraju biti uključeni, pre svih, referent za operativno-pozadinske poslove i za saobraćaj. Međutim, ma koliko ti zahtevi bili taktički opravdani, oni u okviru pešadijskog puka i (brdske) brigade (sa obzirom na sadašnji sastav njihove pozadine) ne mogu biti realizovani, jer bi se svako odsustvo pozadinskih organa, a posebno referenta za operativno-pozadinske poslove sa PKM, negativno odrazilo na izvršavanje ionako obimnih i složenih zadataka na planu materijalnog obezbeđivanja jedinica. Povremeno prisustvo na KM pomoćnika komandanta za pozadinu ili nekog tehničkog organa, ne može predstavljati najbolje rešenje. Operativni deo komande sadašnjeg sastava ne može da sa KM prati stanje pozadine u procesu borbenih dejstava i da, pri tome, bude sposoban da, bez ozbiljnih posledica, preuzme i ulogu PKM. Stoga je neophodno da se u komandama taktičkih jedinica (puku—brigadi) poveća sastav operativno-pozadinskih organa, tako da svako komandno mesto

(KM i PKM) ima referenta (odnosno predstavnika tog organa), s tim da se oba referenta u procesu planiranja dejstava, kao normalno, mogu nalaziti u pozadini — na PKM, dok je prisustvo saobraćajnog organa na KM značajnije u toku pripreme dejstava. Ovakvo bi se omogućilo efikasnije funkcionisanje pozadine, pored ostalog i u tom smislu što će njegov organ na KM predstavljati usmerivača rada pozadine koji će biti u stanju da, na bazi praćenja razvoja borbenih dejstava, uskladuje rad pozadine sa potrebama jedinica. To posebno dobija pun značaj u slučaju da KM preuzme ulogu PKM.

S obzirom na naglašenu ulogu PKM u sistemu komandovanja, neophodno je da se šifrenski organi nalaze i na PKM i to od pešadijskog puka pa naviše. Mada će obim šifrenskog rada na PKM biti znatno manji od onoga na KM, ipak se taj rad, u uslovima kvalitetno nove uloge PKM, ne može oslanjati na ručno šifrovanje, jer bi to moglo, u izvesnim slučajevima, znatno umanjiti efikasnost celog komandovanja. Organi i šifro-teleprinterska sredstva, pored rada na PKM, treba da predstavljaju i rezervu TKT, čija će uloga doći do izražaja ako PKM preuzme na sebe celokupno komandovanje jedinicom. Pored toga, često će u procesu borbe nastati potreba da šifrer prati komandanta u toku osmatranja borbenih dejstava ili pri premeštanju na naredno KM (u komandnom OT). Iako je rad komandanta u OT usmeren, uglavnom, prema elementima vlastitog poretka i bazira na kratkim naređenjima (manja je potreba za primenom šifre), ipak će ne retko biti potreba da makar šifrer za ručni rad prati komandanta i tako osmatra, i to na posebnom vozilu, jer u OT nema mesta. Pošto ne bi bilo trajno angažovan sa komandantom, ovaj šifrer bi i kao pomoć i zamena šifreru na KM ne samo dobro došao, nego bi bio i vrlo neophodan. U dinamici borbenih dejstava šifrer će biti danonoćno angažovan, pri čemu jedno lice ni fizički ne bi moglo obavljati sve šifro-kriptografske poslove u pomenutim komandama. Stoga bi pri određivanju sastava kriptografskih organa u komandama taktičkih jedinica trebalo polaziti od napred iznetih činjenica i za svaki element komandovanja (KM, PKM, pa i komandni OT) predvideti odgovarajuće ljudstvo i tehnička sredstva, s tim da se na KM obezbedi i povremeni rad u smenama.

Dostignuća i tendencija razvoja ratne tehnike utiču na jačanje tehničkih, ABH i drugih organa na nivou komande pešadijskog bataljona pa naviše, dok će primena i usavršavanje komandno-štabne tehnike (sredstava za ubrzanje rada komandi) delovati u pravcu smanjenja administrativnih poslova, naročito na pomenutom nivou, a time i smanjenja osoblja za administrativne poslove. To uslovljava promene stila i metoda rada komande, što će u znatnoj meri uticati i na njihov sastav. Ti činioci, istovremeno, nalažu potrebu za ekonomičnošću komandovanja na bazi najracionalnijeg i maksimalnog angažovanja starešina, pri čemu je primarno obezbeđenje normalne funkcije KM i PKM. Sastav komande odražava se na materijalno-tehničke probleme i na taktičke mogućnosti (manevarsku sposobnost, faktor zaštite, utvrđivanje i sl.) i u vezi s tim na njenu kompaktnost i skladnost u radu — postojanost komandovanja. Stoga je vrlo značajno da se brojni sastav komande ne samo uskladi sa

zadacima na oba komandna mesta, nego i da bude ekonomičan u taktičkom smislu (da se raspored komande, utvrđivanje, maskiranje, kao i premeštanje i savlađivanje prepreka i sl. može izvršiti uz što manje angažovanje snaga i materijalno-tehničkih sredstava i u što kraćem vremenu). Ne treba naglašavati da borbenu sposobnost komande, pored odgovarajuće strukture, čini i racionalno grupisanje njenih stručnih organa po elementima komandovanja, što treba imati u vidu i u formacijskom i taktičkom pogledu. U protivnom nametaće se stalno prisutna opasnost da se rešenje efikasnosti delovanja komandi traži na bazi povećavanja broja starešina, što otežava njihovo materijalno opremanje i prilagođavanje zahtevima savremenih borbenih postupaka.

S obzirom na to što pojedini organi operativnog dela komande i pozadine neće biti vezani isključivo za rad na KM, odnosno PKM, nego će, manje ili više, biti angažovani za druge zadatke u jedinici, u bazi i sl., i sastav KM i PKM biće promenljiv. Ali, ipak, valjalo bi da se sastav svakog od njih uglavnom pobliže odredi, kako bi se na toj osnovi mogli izvršiti globalni taktičko-tehnički proračuni za raspored (smeštaj), prevoz (premeštanje), utvrđivanje, maskiranje, materijalno-tehničko obezbeđenje i opsluživanje komandnog mesta.

PROBLEMI POKRETLJIVOSTI KOMANDI

Pokretljivost komandi, u poređenju sa pokretljivošću u klasičnim uslovima, neznatno je poboljšana, uglavnom, uvođenjem, i to u ograničenom broju, terenskih i nekih komandno-štabnih vozila. Međutim, karakter i obim rada komande pri čestim obrtima situacije zahteva i adekvatnu dinamičnost i otpornost komande na dejstvo neprijatelja, a to taktičke komande sadašnjim brojem i strukturom vozila ne mogu zadovoljavajuće rešiti. Naime, postojeća vozila u komandama taktičkih pešadijskih jedinica (OT, terenska i teretna, a u pbr. još i konji) mogu prevoziti samo deo starešina na KM i PKM. Izvestan broj OT i drugih terenskih vozila samo delimično i povremeno (pod povoljnim terenskim i vremenskim uslovima) ublažava problem pokretljivosti komande. Teretna vozila (u komandi stana) ne mogu biti isključivo namenjena za prevoz starešina (mada se sa tim računa), već se, normalno, upotrebljavaju za transport logorske i druge opreme za KM i PKM. I pored toga, predviđa se da oni prevoze starešine zajedno sa opremom. Pojedine starešine, npr. komandant pešadijskog bataljona, koristi se vozilom iz jedinice za vezu, dok ostale starešine ove komande, početkom premeštanja KM, ostaju i bez prevoznog sredstva i bez veze sa jedinicom. Na osnovu iznetog očigledno je da se komande ne mogu oslanjati na navedene improvizacije. Pored ostalog, usled nerešenih problema pokretljivosti razbija se kompaktnost i kolektivan rad komande naročito u toku premeštanja i narednog razvoja KM, a to se odražava na mogućnost rasporeda, zaklanjanja, rada i odmora komandi. Takva improvizacija negativno utiče na pokretljivost, zaštitu, na proces rada i obavljanje poslova na komandnom mestu. Posebno to dolazi do izražaja pri radu i u lošim vremenskim uslovima.

Dakle, sadašnja pokretljivost komandi pešadijskih jedinica ne garantuje njihovo efikasno delovanje u procesu borbe i ne obezbeđuje praćenje borbenog poretka (naročito van puteva), manevar i veze pri premeštanju, odgovarajuću radiološko-hemijsku zaštitu, mogućnost savlađivanja prepreka i otpornost i postojanost komande. Efikasnost komande (naročito pri čestom premeštanju komandnog mesta, noću i u nepovoljnim vremenskim prilikama) umanjena je i zbog toga što navedena vozila (izuzev komandnog OT) ne obezbeđuju vezu u pokretu — pri premeštanju KM.

Iz izloženog se može izvući realan zaključak da se savremena borbena dejstva ne mogu uspešno voditi na bazi klasične organizacije komande, a posebno pri ograničenoj pokretljivosti komande i njenoj relativno slaboj zaštiti i otpornosti na dejstva neprijatelja.

Stoga opremanje komande savremenim vozilima predstavlja ne samo neophodan uslov, nego i imperativ savremenog komandovanja. Operativni deo komande taktičkih jedinica mora se snabdeti komandnoštabnim OT i drugim štabnim vozilima, dok se za prevoz pozadinskog dela komande (PKM) mogu kombinovati raznovrsna vozila (komandnoštabni OT, terenska i teretna vozila), pri čemu, između ostalog, treba obezbediti da i PKM bude pokretljivo i osposobljeno da što lakše preuzme ulogu KM.

Komanda brdske (planinske) brigade rešice pitanje pokretljivosti samo ako uvede u naoružanje komandni OT i laka terenska vozila (uz odgovarajući broj jahaćih konja). Pri tome je za transport opreme potrebno imati prevozna (prenosna) sredstva adekvatne prohodnosti, sposobna da slede komandu u različitim uslovima zemljišta, vremena itd.

Mogućnost raznovrsnih, vrlo često iznenadnih dejstava neprijatelja, kao i karakteristike planinskog zemljišta, klimatsko-vremenske prilike i dr. nametaće nepremostive teškoće u radu komande, pre svega u procesu dejstava kada se za pokret, vezu i sl. neće moći koristiti raspoloživa tehnika. Zato će u izvesnim, ne baš retkim, okolnostima biti neophodno da se komanduje brigadom iz helikoptera. Mada realizacija ovog zahteva zavisi od materijalnih mogućnosti, ovakvo rešenje, ipak, ne bi smelo da dobije tretman vizije. Verovatno nije nedostižno da se u izrazito složenim situacijama, upotreba helikoptera planira u višoj komandi i da se u kritičnim momentima helikopteri pridaju komandi brigade.

Uspešnim rešavanjem pokretljivosti komandi pešadijskih (brd. pl.) jedinica na bazi primene modernih, za svaku vrstu komande adekvatnih štabnih vozila (eventualno i helikoptera), ne samo što se stvaraju povoljni uslovi za praćenje borbenog poretka i manevara, već se time znatno poboljšava njihova zaštita, otpornost i stvaraju se mogućnosti za permanentno delovanje komandi i pod najslabijim uslovima borbene situacije (u mestu i pokretu). Otuda i povećan značaj iznalaženja kompleksnog rešenja komandovanja na nivou taktičkih jedinica koje se nameće ne kao vizija, nego kao neodložna potreba u procesu modernizacije oružanih snaga, razume se uz poštovanje naših uslova i koncepcije o upotrebi pešadijskih jedinica.

Plukovnik
Kosta BOLJANOVIĆ